

M.L.

439.3179901

1A1

HET NEDERLANDS IN AUSTRALIE

**Een aantal beschouwingen
over het gebruik
van de Nederlandse taal
door de immigrant**

door dr J. G. J. NIJENHUIS

**Uitgeverij: DUTCH-AUSTRALIAN PUBLISHING COMPANY PTY. LIMITED,
381 Pitt Street, Sydney, N.S.W.**

Alle rechten voorbehouden

PUBLIC LIBRARY OF N.S.W.
RECEIVED & ACCESSIONED
13 DEC 1967
LIBRARY DEPOSIT COPY

★ Deze beschouwingen zijn in iets andere vorm in 1967 in de Dutch-Australian Weekly verschenen en zijn thans op veler verzoek als boekwerkje uitgegeven.

INTRODUCTIE oftewel INLEIDING

Wanneer een woord of een gedeelte van een woord cursief, vet of in HOOFDLETTERS gedrukt staat, duidt dit over het algemeen aan dat er onder invloed van het Engels een misateek — mistake — gemaakt is.

Dit boekje offert U een serie artikelen die geappt is in de DUTCH-AUSTRALIAN WEEKLY in het tijdvak December 1966 tot Juni 1967.

Hierin werd tekst en uitleg gegeven van de weg waarin wij hier in Australie Engelse woorden, uitdrukkingen en stijlwenningen gebruiken terwijl wij stil menen Dutch te spreken.

Ik ben bij now al druk bezig dit met opzet te doen en heb het eigenlijk in deze "introdactie" van de staart of gedaan. Het is nuttig dit even te mensjenen, anders zou men bij het lezen van dit mengelmoesje opzet raken.

Het is intussen gebleken, dat deze serie bijdragen voor velen een ei-opener is geweest — eye opener, inderdaad uitgesproken als het Nederlandse "ei".

Weinigen waren er zich van bewust, hoe wij hier onze moedertaal aan het verbasteren zijn. Dit schijnt nu eenmaal onvermijdelijk te wezen, wij doen het allemaal, of wij nu menen geleerd te zijn of niet.

Dit is de prijs die wij moeten betalen voor het op zich loffelijke streven de Nederlandse taal in stand te houden in een omgeving waar het Engels de voertaal is.

Om eventjes wetenschappelijk te worden, dit boekje bevat een uiteenzetting van "tweetaligheid", van de wisselwerking tussen het Nederlands en het Engels.

Dit schijnt een serieuze bezigheid te zijn. De artikelen in de Dutch-Australian Weekly zijn al doorgegeven aan enkele Australische en internationale instanties die belangstelling hebben voor het verschijnen van de tweetaligheid.

Dit jaar, 1967, is er in Canada zelfs een "International Center for Research in Bilingualism" opgericht. Ons overkomt dus iets dergelijks als de Amerikanen die zich door Columbus ontdekt achten: wij worden bestudeerd.

Ik dank heel hartelijk de velen die de publikatie van de serie artikelen, en nu van dit boekje mogelijk hebben gemaakt. Dit zijn degenen, die actief aan de publikatie gewerkt hebben, maar het zijn evenzeer degenen die niet minder actief waren in het bedrijven van fouten tegen ons Nederlandse taaleigen.

Dit is echter voor Sjoer: Wij mogen het wellicht pijnvol vinden onze taalfouten onder ogen gebracht te zien — daarom is het dan ook een ei-opener — een gezond mens moet er ook om kunnen lachen.

In zekere zin heeft men hier een soort **hels** boek voor het gezond houden van de Nederlandse taal — a health book. Maar hier en daar treft men ook enkele uit het werkelijke leven gegrepen **jooks** aan, die de lezer weer kunnen **opsjieren**. Cheers!

De schrijver, verzamelaar en samensteller
dr J. G. J. NIJENHUIS

September 1967

Een zin met zes fouten

"Ik heb nu geleefd in Australië voor over een jaar"

Ik heb deze zin zelf zo geconstrueerd, en hetgeen er door gezegd wordt is waar, want inderdaad, "ik woon nu meer dan een jaar in Australië."

Een van de eerste dingen die mij na aankomst opvielen, was het Nederlandse taal dat zij het niet nodig achten hun kinderen deze taal bij te opleveren. Hetgeen slechts weinig moeite zou kosten en allerlei voordelen zou opleveren.

Een tweede opmerkelijk verschijnsel is de wijze waarop wij hier, na een minder kort of lang verblijf, ons eigen Nederlands spreken. De meesten zijn er zich wel min of meer bewust van, dat zij hun Nederlands met Engelse woorden en uitdrukkingen doorspekken, maar het lijkt mij toe dat het wellicht nuttig en interessant zal zijn de manier waarop dit precies gebeurt aan een nader onderzoek te onderwerpen.

Ik heb getracht de diverse fouten, anglicismen, of hoe wij het gebruik van Engelse woorden ook noemen willen, in afzonderlijke groepen onder te brengen. Het zijn er een stuk of tien! Om precies te zijn: twaalf.

In dit eerste artikel zullen wij ons echter met algemene beschouwingen bezig houden. Wanneer wij bovengenoemde zin: "Ik heb nu geleefd in Australië voor over een jaar" ontleden, kom ik tot niet minder dan zes fouten tegen het Nederlandse taaleigen:

1. De volgorde der woorden, dus de zinsbouw, is slafelijk van het Engels overgenomen — "I have now lived in Australia for over a year", hetgeen heel behoorlijk Engels is.

In het Nederlands zetten wij het hoofdwerkwoord van een zin in de voltooid verleden tijd op het eind van de zin.

2. Bovendien heeft het Nederlands de bepaling van plaats — "in Australië" — na de bepaling van tijd ". . . een jaar".

3. Het Engelse "live" heeft een bredere inhoud dan het Nederlandse "leven", dat onderscheiden is van "wonen". In dit geval zouden wij van "wonen" moeten spreken.

4. Wanneer wij in het Nederlands zeggen: "voor een jaar", betekent dat: "een jaar geleden". Het Engelse "for a year" betekent inderdaad: "gedurende" een jaar. Wel kunnen wij in het Nederlands zeggen: "Ik ga voor een paar weken weg".

5. Het Engelse "over" — gewoonlijk echter gevolgd door het meervoud "years", "weeks" — wordt niet als een voorzetsel van tijd in het Nederlands gebezigd. Wij zeggen: "meer dan", hetgeen overigens ook in het Engels gezegd wordt: "more than".

6. In onze onderhavige zin, met de betekenis die ik er aan wilde geven, moeten we de tegenwoordige tijd gebruiken: "Ik woon nu meer dan een jaar in Australië". Alleen iemand die nu niet meer in Australië is kan zeggen, dat hij er gewoon "heeft".

Een denkbeeldige brief

Laten wij nu eens een denkbeeldige brief opstellen, waarin een hele serie on-Nederlandse uitdrukkingen voorkomen. Ik kan U op voorhand verzekeren, dat het allemaal uitdrukkingen zijn die in werkelijkheid door Nederlanders in Australië gebezigd worden:

"Ik zit nu *bij mijzelf* en heb alleen de kleinste kinderen *rond me*. Onze buurman, die *voor enkele weken* in het *hospitaal* heeft gelegen, is *weer rond*. Ja, dat komt er van, als je in de *kar* zit *rond te mukken*, en dan met al die *hillen* in de weg.

Deze buurman heeft klaarblijkelijk een ongeluk gehad. Desgewenst hadden wij dit ongeluk plaats kunnen doen vinden bij een weide vol met *boelen en kouwen*.

De schrijfwijze van de twee laatste woorden is een beetje eigenaardig — bedoeld is: "bulls and cows" — maar zowel over mijn schrijfwijze als over de meervoudsvorm zullen wij het later hebben.

“Wat praten jullie gek Nederlands”

In de studie van het Nederlands in Australië is men hoofdzakelijk aangewezen op de *gesproken* taal. Ik zal de Engelse woorden die in ons klank in een Nederlands woord wordt geschreven. Bijvoorbeeld *tietser* — “teacher”.

Eigenlijk zou ik “tietser” moeten schrijven, maar enerzijds zal de Nederlander niet een perfecte Engelse uitspraak bezitten, anderzijds hebben wij het Nederlandse woord “fietser”.

Het indelingsprincipe dat ik gekozen heb, gaat ervan uit hoe het Nederlands-Engels dat wij spreken, klinkt in de oren van een Nederlander die geen Engels kent. Met andere woorden, wij volgen het standpunt van de toehoorder.

Vele lezers zullen wel meegemaakt hebben, dat een bezoeker uit Nederland wanhopig of verbitterd uitgeroepen heeft: “Wat praten jullie toch gek Nederlands”.

Ter verduidelijking volgt nu eerst een voorbeeld van de eerste vier groepen:

1. Een woord als *wotsen* — to watch — of het reeds vermelde *tietser*, is een vreemd, onverstaanbaar woord voor wie geen Engels kent.

2. Een woord als *loon* — voor “loan” — heeft een andere betekenis dan die welke door de Engels sprekende Nederlander bedoeld wordt: salaris, weekloon, en niet: lening.

3. Het woord *hospitaal* betekent inderdaad “ziekenhuis” maar wordt in Nederland in een engere betekenis gebruikt dan het Engelse “hospital”.

4. De werkwoorden *zien* en *leven* hebben een beperktere betekenis dan de ongeveer gelijklopende Engelse woorden “see” en “live”.

Vernederlandst Engels

Eerste groep: Vernederlandst Engels zonder eigen Nederlandse betekenis.

De volgende woorden doorspekken de conversatie van de Nederlander in Australië:

Wij hebben het huis *gepeent* — “paint” — of: Morgen gaan wij de kamer *peenten*. De kinderen zijn TV aan het *wotsen* — “watch”. Hij *paaste uit* — “pass out”. Dat heeft lang *gelaast* — “last”. Ik heb het maar even *gemensjent* — “mention”. Ik heb me *gecut* — “cut”.

Het opmerkelijke is, dat bij deze woorden de grondvorm van het Engelse werkwoord voorafgegaan wordt door GE- — “ge-peent” — of

gevolgd door -EN — *peenten* — of door -(T)E — *peent-e*, *paas-te*. Een bijzonder geval, dat ik echter maar een keer gehoord heb, is: Het eten dat overblijft wordt GEWEEST — “waste, wasted”.

In feite hoort men ook vaak: “We kunnen dat niet *afforten*, hoewel in het Engelse woord “afford” de laatste letter als een *d* wordt uitgesproken zodat we eerder “afforden” zouden verwachten.

Taalkundig een interessant geval is *shoppen* — van: “shop”. In het Nederlands hebben wij van het zelfstandig naamwoord “winkel” een werkwoord gemaakt: “winkelen” — “ik ga winkelen”, “ik heb gewinkeld.” Het Engels is veel gematigder in het werkwoordelijk gebruik van “shop”, men gebruikt het alleen als een tegenwoordig deelwoord: “I go shopping”. Nu zijn wij echter gaan zeggen: “I ga shoppen”, “Ik heb geshopt”.

Zo zijn er ook een heel stel zelfstandige naamwoorden, te veel om op te noemen, die heelhuids in ons Nederlands worden opgenomen: *tietser*, *biets*, *pothool*, enzovoort. Wat het meervoud betreft, soms wordt de Engelse uitgang gebruikt: *hills*, soms de Nederlandse: *hillen*, of: *boelen* en *kouwen*.

Er zijn verschillende grensgevallen, die namelijk overeenkomst vertonen met onze volgende groep. “Je moet nog de *pepers sainen*” lijkt me onverstaanbaar Nederlands toe — dus onze eerste groep. Maar wanneer wij aan een op bezoek zijnde Nederlander vragen om “de *peper* — paper — te halen” is het mogelijk dat hij met het peper-vaatje aan komt zetten — het Engelse woord “paper” betekent iets heel anders in het Nederlands, dus onze tweede groep.

Om esthetische redenen houd ik voor het volgende woord de Engelse schrijfwijze aan. “De kinderen moeten gaan *play-en*”, hoort men dikwijls, of men vraagt ons: “Hoe vond je die *play*?”

Niemand in Australië zoekt hier verder iets achter, maar een niets vermoedende Nederlander zou andere associaties kunnen krijgen. Geen uitroepingen, want het is eigenlijk een ernstige zaak, men zou misverstaan kunnen worden. Dit zijn nu eenmaal de onaangenaamheden van het bestaan van verschillende talen.

Andere grensgevallen zijn: Het vlees is GEKOEKT — “cooked”. Ik LIJK hem — “I like him”. Hij houdt van JOKEN, of: Hij is een JOKER — “to joke”. Het laatste woord heb ik geheel op zijn Nederlands horen uitspreken, dus met de “j” van Joke of Johan.

Andere woordsoorten

Tot zover behandelden wij als voorbeelden van Engelse woorden, die ons dagelijks Nederlands binnendringen, alleen werkwoorden en zelfstandige naamwoorden. Het komt mij voor, dat de andere woordsoorten minder dikwijls heelhuids in ons Nederlands terechtkomen.

Wel komt het natuurlijk voor — en dit heel dikwijls — dat men hele zinnen of bepaalde samengestelde uitdrukkingen in het Engels zegt. Maar dit is een ander chapter, dat voor het Duits in Australië bestudeerd is door Michael Clyne — Monash Universiteit, Melbourne — in een boek dat in Nederland wordt uitgegeven.

Een voorbeeld van een bijvoeglijk naamwoord is *pink*: “Ik droomde van een *sein* — of: *sain* — in de *skai*: een *pinke wolk*”.

Het bijvoeglijk naamwoord wordt verder aangetroffen in een uitdrukking als: “Dit is heel *funnie*”, of “Nu zal ik je iets *funnies* vertellen”.

Een voorbeeld van een onbepaald voornaamwoord, dat ik heb horen gebruiken, is "every maand".

Andere gevallen zijn: "nearly drie weken holidays — of: hollie dagen" — en het geïsoleerd gebruik van *because* in een overigens uit Nederlandse woorden bestaande zin, enz., enz.

Zo af en toe hoort men brokken conversatie waarin meer Engels dan Nederlands voorkomt. Engelse woorden vormen de hoofdmoot, het Nederlands vervult slechts de functie van een soort verbindende tekst.

Zo'n geval heeft blijkbaar diepe indruk gemaakt op iemand die naar Australië was gekomen om Nederlands te doceren. Hij herinnert het zich nog als volgt — ik heb de Engelse schrijfwijze aangehouden:

"Ik ben naar de *shop* op de *corner* van de *street* geweest, en heb er een *frock* gekocht. Je kunt er heerlijk *shoppen*, ik mag beslist niet *complainen*".

Een dame die met de *plane* naar Nederland was geweest, was enthousiast over het uitzicht dat ze had: "Ik zat op de eerste *seat* in de *corner* kunt open maken wanneer "je *neber* naar *gaarlik smelt*".

"Mag ik een hete sjouwer nemen?"

Het laat zich aanzien, dat wij amusante dingen zullen tegenkomen bij deze tweede groep woorden, die in het Nederlands een andere betekenis hebben. Kennisneming ervan kan ons behoeden voor het niet denkbeeldige gevaar, dat wij verkeerd worden begrepen.

Deze tweede groep bestaat uit Engelse woorden met een andere betekenis. Zonder dat wij er ons veelal van bewust zijn, gebruiken wij in onze Nederlandse conversatie Engelse woorden, die in het Nederlands echter een geheel andere, eigen betekenis hebben.

Als duidelijk voorbeeld — want er zijn vele grensgevallen — heeft in mijn vorig artikel het woord *loon* — "loan" — gediend: Men bedoelt te vertellen, dat men een lening heeft gekregen maar in feite beweert men dat men zijn — week — loon ontvangen heeft.

Het is vaak moeilijk om aan geld te komen, maar wanneer je een hoofdprijs in de loterij wint, heb je in ieder geval een goede *staart*.

Het is niet verwonderlijk, dat wij vele financiële termen uit het Engels overnemen. Dit doen wij ook met allerlei andere technische termen, om de eenvoudige reden, dat wij dagelijks met de hierdoor aangeduide zaken omgaan en er met anderen over spreken.

Een veel voorkomende term is *reet* — "rate". Gelukkig in het meervoud gebruikt: de *reets* zijn hoog of laag, of het komt voor in een geheel Engelse uitdrukking, als "cheap rate".

Een erg gevaarlijk maar veel gehoord woord is *bil(1)*. "Kijk maar niet in de brievenbus, daar liggen toch allemaal billen in", of "Daar ligt weer een doktersbil in de brievenbus".

Het is inderdaad zo, dat men niet alleen het meervoud "bil(1)s" gebruikt, maar ook de Nederlandse meervoudsvorm "bill-en".

Op dezelfde manier spreken we hier zowel van *hilly* als *hillig*.

Het is een Nederlander, die in zijn vaderland op vakantie was, overkomen dat hij in een hotel heel naïef vroeg: "Juffrouw, mag ik Uw bil(1)?"

Ook het volgende voorval heb ik niet *opgemaakt*, pardon: verzonnen: Een priester kwam een kwitantie aanbieden aan een dame die achter haar bureau zat waarop al een hele stapel rekeningen lag: "Ja, dat is goed", zei de dame, "stopt U ook die maar tussen mijn billen".

Om bepaalde redenen vermijden de Nederlanders hier het woord "douche" en spreken van *shower*. Maar een niets vermoedende Nederlander zal dit verstaan als "sjouwer"! Een dame vertelde me, dat ze hiermee een blunder had geslagen. Ze was nog maar net thuis aangekomen voor een vakantie in Nederland, toen ze de wens te kennen gaf: "Ik zou graag een hete SJOUWER willen nemen". Ze merkte onmiddellijk dat er iets aan de

hand was, vertelde ze me, want alle aanwezigen waren *dumbfounded*. "O ja, da's waar ook", wilde ze verbeteren, wetend dat ik gespist was op Engels-Nederlands, "ze waren *flabbergasted*".

Adam en Eef

Heeft U wel eens een *letter* naar Nederland geschreven? Dat is dan beslist een heel korte brief geweest — U had toch minstens enkele letters moeten schrijven.

Wie *slim* is, hoeft nog niet mager te zijn. Wanneer moeder aan haar ouders die op bezoek zijn, vertelt, dat haar zoontje een *noot* van school heeft meegekregen, moeten zij wel een hoge opvatting krijgen van het Australisch schoolstelsel dat zulke kleine attenties uitdeelt — inderdaad een goede noot voor Australië.

Op de eettafel staat een bordje waar je de *bonen* — "bones" — op kunt leggen, als je ze onverteerbaar vindt. Na het eten worden ze bij de *wol* — "wall" — gegooid, waar de hond er aan kan kluiven.

Als je hier in Australië een *kar* — "car" — hebt, zit er een *gierboks* — "gearbox" — in.

In sommige tuinen staat hier een *hothuis* — dit betekent het behoud van planten tijdens een hevige *donderstorm*.

Slechts weinig huizen hebben meer dan een *vloer*. De *wal(l)* heeft dan niet zoveel te ondersteunen. Wanneer men het heeft over een *stoof*, is het niet de stoof waar grootmoeder haar voeten op placht te warmen. Er schijnen hier luxueuze zwembaden te zijn die toch slechts uit *poelen* — "pools" — bestaan.

Een rots wordt tot *rok* — "rock" — gepromoveerd. "Men kan van een rok een mooi beeld maken" heb ik horen verkondigen. Minder plezierig wordt het, wanneer men in zijn rotstuintje zit en men ziet "een slang door de rokken glijden".

Over slangen gesproken: was het Eva die door de slang verleid werd? Volgens een zegsman alhier waren de twee eerste mensen de gebroeders *Adam en Eef*.

Overnemen van werkwoorden

Het eerste wat men van een vreemde taal overneemt, blijken de zelfstandige naamwoorden te zijn — want deze benoemen concrete, tastbare dingen, die het meest in het oog vallen en waar wij het meeste mee te doen hebben en het meest over spreken.

Op den duur worden echter ook de andere woordsoorten overgenomen.

Na de bespreking van zelfstandige naamwoorden gaan wij nu over tot die van de werkwoorden. Want wij nemen ook Engelse werkwoorden in ons Nederlands over en geven er een Nederlands tintje aan, zonder te bemerken dat wij aldus iets heel anders zeggen dan wij eigenlijk bedoelen.

Een jongen kwam thuis vertellen, dat hij "de pastoor voorbij had zien *drijven*". Niettemin was er in de wijde omgeving geen rivier of kanaal te bekennen. Over "cars" gesproken, wanneer iemand bezig is zijn uitrit *uit te bekken* — "back out" — en in Uw auto *bekt* — "back into" — dan dient U zich te beheersen en hem niet af te bekken. Anders gaat U misschien te veel *zweren* — "swear" — en dat is slecht voor de gezondheid.

Je moet de dingen nu eenmaal niet *overdoen*, en het is mogelijk dat hij het nog eens over gaat doen.

Wanneer U de gekneusde auto hebt *ingetreden* — "trade in" — kunt U van een prachtig nieuw *karretje* genieten.

Het valt niet altijd mee om vast te stellen of wij *menen* juist gebruiken. Het Engelse "to mean" betekent zowel "bedoelen" als "betekenen". Het is duidelijk onjuist om te zeggen, zoals schrijver dezes bijna eens deed: "Dit woord meent . . ." want een woord "betekent" iets. Eveneens is het onjuist op te merken, zoals ik iemand heb horen doen: "En die persoon meende ik", want hier zouden wij van "bedoelen" moeten spreken.

Het is wel goed Nederlands te zeggen: "Je moet het eerlijk *menen*", of: "Meen je dat werkelijk". Deze twee gevallen zijn een toepassing van wat het Nederlands woordenboek omschrijft als "bedoelen in ernst". Ik hoop dat U begrijpt wat ik *meen*.

Twee interessante woordjes zijn *stil(l)* en *even*. Vooral het eerste woord is keper en inslag in Nederlandse conversatie alhier, zowel in de betekenis van "toch" als in die van "nog (steeds)".

Een zin als "de kinderen waren nog *stil(l)* lawaai aan het maken", moet een rechtgeaarde Nederlander onbegrijpelijk voorkomen. Het is opmerkelijk dat het woordje "nog" er ten overvloede wordt bij gezegd.

Het andere genoemde woordje: *even* wordt soms op zijn Nederlands uitgesproken, en dat kan een heel andere betekenis geven aan een zin: "Hij heeft dit *even* in de oorlog gedaan".

Tenslotte nog een stel — *meer!* — uitdrukkingen: Wanneer men eenmaal een besluit heeft genomen, moet men er ook *toe stikken* — ik ken iemand die mij verzekerd heeft, dat hij altijd *toe* (en niet: tot) zijn eigen *brand* — sigarettenmerk — *stikt*. Een sportman rookt niet, en daarom kan hij meer dan vijf voet hoogspringen; dat valt niet mee, je moet het toch maar *klieren* — "you must clear it".

Een maatschappelijk werker maakt veel *overtijd* — extra uren, overwerk — vooral wanneer hij met een moeilijke *Kees* — "case" — bezig is. De man in kwestie heeft altijd bij vreemden *geboord* — "board". Hij mocht er zelfs geen gebruik maken van de *Frits* — "fridge".

Dat is soms moeilijk, en hij heeft daarom veel *gesuffert* — "suffered". Zeg dan maar niet: "Wat een *sufferd*", want het kan U ook overkomen.

Van vreemde smetten vrij

Het komt veel voor, zoals wij in het vorige hoofdstuk gezien hebben, dat wij een Engels woord gebruiken dat, onvoorzien, ook in het Nederlands een betekenis heeft, maar dan een — heel — andere. Dit kan een komisch effect hebben, tenminste voor wie het door heeft. Dan kan het gebeuren dat "vele mensen zich hun hoofd(en) af lachen". Hetgeen wij nu te behandelen krijgen, is van iets ernstiger aard en vereist hier en daar enige uitleg.

Deze derde groep omvat "vreemde" Nederlandse woorden.

Heel veel Nederlanders in Australië spreken van *hospitaal* waar men in Nederland van "ziekenhuis" spreekt. Het woord *hospitaal* wordt klaarblijkelijk gebruikt omdat het naar klank en vorm overeenkomt met het Engelse "hospital". Ook het Nederlands kent wel het woord "hospitaal", maar dit wordt slechts in bepaalde gevallen gebruikt, bijvoorbeeld *militair hospitaal*.

Hier zit het volgende achter: Zowel het Engels als het Nederlands hebben woorden van Germaanse en van Romaanse — Latijnse — oorsprong. Germaanse woorden zijn: "(to) begin", "beginnen", en "end", "einde". Oorspronkelijk Latijnse woorden zijn: "commence" en "finish".

In sommige gevallen nu gebruikt het Engels een woord van Latijnse oorsprong, zoals "hospital", terwijl het gewone, normale Nederlandse woord van Germaanse oorsprong is, zoals "ziekenhuis". Wij staan voor hetzelfde geval wanneer wij van *goevernement* spreken, een woord dat strikt genomen in Nederland niet gebruikt wordt maar waarschijnlijk wel begrepen wordt.

Hier gebruiken wij dit woord omdat het naar klank en vorm overeenkomt met het Engelse woord "government", dat van Latijnse oorsprong is — en uiteindelijk is het een Grieks woord, zoals duidelijk zichtbaar is in het nieuwe woord "cybernetics": regelen, regeren, sturen. Daarentegen heeft de Nederlandse taal het woord "regering" of "bestuur" aangenomen.

In ons vroeger Nederlands-Indië sprak men van "gouvernement". Dit "vreemde" maar toch Nederlandse woord wordt ook gebezigd in Vlaanderen. Dit laatste is niet te verwonderen omdat in een deel van België Frans gesproken wordt, dat een Romaanse taal is waar "gouvernement" het normale woord is.

Verder ken ik hier iemand die nogal eens *geschandaliseerd* is. Het Nederlands woordenboek vermeldt inderdaad "schandaliseren", maar in tegenstelling tot het Engels — "scandalise", Latijn scandalisare — is het een ongewoon, vreemd woord voor "ergeren".

Niettemin is het zelfstandige naamwoord "schandaal" een normaal, gewoon woord in het Nederlands.

Bezien wij tenslotte de volgende drie woorden:

1. "Wij hebben pas *electies* gehad". Dit is geen Nederlands, wij hebben "verkiezingen". Wel kent het Nederlands de term "selectie" die van dezelfde Latijnse stam komt als het Engelse "election".

2. *Historie* is een goed Nederlands woord van Latijns-Griekse oorsprong, maar over het algemeen zullen wij spreken van "geschiedenis" —

history — of "verhaal" — story. Een van mijn vele neven in Australië is heel knap in het *opmaken* van allerlei *stories*.

3. Dit leest men in advertenties: "Contact bovengenoemd persoon". Als men en *trip* wil *arrangeren*, dient men een reisbureau te *contacten*. Maar "voor een correct *Catholiek begrafenis contact*" men een andere instantie (uit een advertentie).

Dit kunnen wij in het Nederlands niet zeggen. "Contact" wordt er alleen als zelfstandig naamwoord aangetroffen, maar het wordt er niet, zoals in het Engels wel gebeurt, als werkwoord gebruikt. Het is interessant op te merken dat het bijna gelijklopende woord "contract" wel een afgeleide werkwoordsvorm heeft: *contracteren*.

Iedere taal kent het verschijnsel van vreemde "geleerde" woorden. In het Nederlands komen deze woorden over het algemeen van het Latijn: selectie, construeren, subliem.

Bovendien is de laatste tijd een stortvloed van Engelse woorden het Nederlands — en vele andere talen — binnengestroomd. Wij treffen dergelijke woorden vooral aan in de sport, de mode, de techniek.

Een interessant voorbeeld kwam ik onlangs tegen in een onderschrift bij een modeplaatje in de Katholieke Illustratie — 8 Oktober 1966: "Drie *creaties* uit zijn onlangs *geshowde collectie*". De manier waarop het Engelse werkwoord "show" behandeld wordt, zou het goed doen in onze verzameling Engels-Nederlands. Een week eerder klaagde hetzelfde blad "Ajax mist image".

Een tijdje geleden kreeg ik een nieuw Nederlands tijdschrift toegestuurd, dat zich ten doel stelde: "hot news te geven, maar ook background-informatie". En zo zouden wij uren kunnen doorgaan.

Wij zien dat bij dergelijke woorden de Engelse schrijfwijze gevolgd wordt. Een interessante uitzondering is het volgende: Terwijl de voetbalterm "hands" op zijn Engels geschreven wordt: wij blijven er buiten hoe spelers en publiek zich deze term geschreven denken — komt een vernederlandste schrijfwijze van dit woord voor in de uitdrukking: "Alle hens aan dek".

Enige jaren geleden heeft men in Nederland getracht een Nederlandse term te vinden voor "pocket book". Het is niet gelukt, en nu hebben ze daar ook al "paperbacks".

Vorig jaar heeft het dagblad "De Tijd" een prijsvraag uitgeschreven om Nederlandse woorden te bedenken voor veel voorkomende Engelse woorden. Een lezer stelde voor om *sex appeal* te vertalen als: *geslachtelijke aantrekkingskracht*, *kissproof* als *kusveilig*, enzovoort. Als vertaling voor *glamour girl* werd aangeboden: *glansgriet*. Een Australier zou ervan maken: "shining sheila".

Verkeerde toepassing van juist vertaalde woorden

De groep die wij nu bespreken, is veel uitgebreider dan zich eerst liet aanzien. Hieronder treft men slechts een kleine greep aan van de talloos mogelijke voorbeelden. Een niet besproken term, die hier thuis hoort, is "haten", bijvoorbeeld in "Ik haat sneken".

Wij gaan nu een volgende — de vierde — groep woorden behandelen. Hier zullen wij met woorden te doen krijgen, waarbij het soms moeilijk is om uit te maken, of een bepaald gebruik ervan wel of niet goed Nederlands is. De twee duidelijkste voorbeelden van woorden, die ik tot de vierde groep — verkeerde toepassingen van een op zich juist vertaald woord — reken, zijn *leven* — *live* — en *zien* — *see*.

Men hoort heel vaak zinnen als: "We hebben — vroeger — enkele jaren in Melbourne *geleefd*", of "Hij *leeft* nu in Sydney".

Dit is geen goed Nederlands. Ons Nederlandse woord "leven" heeft een beperktere betekenis dan het Engelse woord "live". Want de Engelse taal heeft geen apart woord voor "wonen" maar gebruikt daar ook "live" voor. Aldus wordt het begrijpelijk, dat een Nederlander die in een Engels sprekende omgeving woont, op den duur dit onderscheid uit het oog verliest.

Een iets moeilijker geval is de verhouding tussen *zien* en "see". Het Nederlandse "zien" heeft, veel meer dan dit het geval is met het overeenkomstige Engelse woord, de nauwkeurige betekenis van "naar iets kijken", "bezichtigen". Daartegenover heeft het Engelse "see" ook de bredere betekenis van "iemand komen opzoeken", "een bezoek brengen", of ook "(met) iemand spreken".

Het is beslist verkeerd Nederlands om te zeggen: "Ik ga mijn vriend *zien*". Wij zouden moeten zeggen: "Ik ga mijn vriend opzoeken", of *beter stil(l)* — want het Nederlands kiest soms een geheel andere uitdrukking: "Ik ga (even) naar mijn vriend (toe)".

Toch is het mogelijk, dat het Nederlands in een dergelijk geval soms van "zien" spreekt. Dat hangt van allerlei kleine dingen af. Zo kunnen wij wel zeggen: "Ik zie jullie volgende week nog wel", maar niet: "Ik kom jullie morgen zien". Wel weer juist lijkt me: "Zie ik je nog voordat je weg gaat?"

Wanneer men zegt: "Ik heb N. vandaag in de stad gezien", betekent dit in feite dat men die persoon letterlijk "gezien" heeft, maar niet, zoals men waarschijnlijk onder invloed van het Engels bedoelt, dat men hem metterdaad ontmoet heeft en met hem heeft gesproken.

Verder zijn er verschillende andere woorden die wel correct uit het Engels vertaald zijn — zoals klaarblijkelijk het geval is — maar die niettemin in het Nederlands enigszins anders toegepast worden: Het komt voor dat Nederlanders hier over hun vrouw — echtgenote — spreken als "mijn *wiff*" (*wife*).

In het Nederlands kunnen wij lang niet zo algemeen als in het Engels zeggen, dat een machine of mechanisme *werkt* — *it works*. In vele gevallen zeggen wij zo iets als "Hij doet 't (weer)", of wij drukken ons heel anders uit: "Het is weer in orde".

Zeer algemeen verbreid schijnt ook het volgende: "We *groeten* tomaten". Dit mogen wij zo niet in onze taal zeggen, waar "groeien" niet gevolgd wordt door een lijdelijk voorwerp. Dit gebeurt in het Engels wel: "One grows tomatoes, etc."

Volgens de Nederlandse taal behoren wij te zeggen: "Wij kweken tomaten", of "Wij hebben aardappelen gepoot". Of wij drukken ons weer heel anders uit, bijvoorbeeld "Wij hebben bonen in de tuin staan". En dan maar hopen dat het allemaal opkomt en groeit.

Maar dit gaat lang niet altijd vanzelf. Wij moeten veelal de tuin en het gras *wateren*. Dit is ook een heel erg Engelse manier van spreken — to water the garden — hoewel het Nederlands woordenboek als betekenis van "wateren" ook opgeeft: "besproeien".

Toch is het aan te raden om, wanneer wij Nederlands spreken, ons anders uit te drukken: besproeien, water geven, de slang op het gras zetten.

In Melbourne is het moeilijk uit te maken wanneer het nodig is de tuinslang voor den dag te halen, het kan er ineens gaan regenen. Men heeft er namelijk vier SEIZOENEN — dat wil zeggen jaargetijden — op 1 dag.

De Nederlanders alhier schijnen de gewoonte te hebben *op te breken*, wanneer zij ergens weggaan. Of ze vertellen je, dat de kinderen op school op die en die dag "opbreken". Voor het Nederlandse taalgevoel breekt echter alleen een circus of legerkamp op.

Maar "break-up party" is onvertaalbaar, want dit verwijst naar een typisch Australisch gebruik. Toch moeten wij na afloop niet zeggen: "Het is een mooie *partij* geweest, tenzij men er bijvoorbeeld ook een partijtje biljart gespeeld heeft.

Hoor je mij?, zegt een ongeduldige vader tegen zijn zoontje. "Do you hear me?" Hier schijnt iets dergelijks mee aan de hand te zijn als met "zien" — "see". Strikt genomen betekent zo'n vraag in Nederland: "Spreek ik loud genoeg, zodat je me kunt *horen*?" Een vader in Nederland zou in een dergelijk geval zo iets zeggen als: "Wil je wel eens luisteren, enz.?"

Tenslotte lijkt het mij, in het kader van deze groep woorden, nuttig erop te wijzen dat het kledingstuk *slip* niet in alle landen hetzelfde betekent. In Engeland en Australië duiden dames hiermee een onderjurk aan, maar in Nederland en andere West Europese landen betekent dit woord wat de Engelsen een "brief" noemen.

Ik heb dit even vermeld — gemensjent — omdat sommige mensen de gewoonte hebben kleren uit Nederland te laten komen; nu weet men waar men precies *voor* moet *schrijven*.

Begint U niet wat voor Esperanto te voelen? Het is inderdaad *hard* om de verschillende talen niet *op te miksen*.

Achter de koffie in de tuin

In deze beschouwingen is het mijn opzet alleen die woorden en uitdrukkingen te bespreken, die in *werkelijkheid* door de Nederlanders alhier gebruikt worden. Ik laat zo weinig mogelijk aan mijn fantasie over, ofschoon het soms erg verleidelijk is een interessante verfraaiing toe te voegen. Toch zal ik, met name in deze eerste van drie hoofdstukken die over *voorzetsels* gaan, hier en daar een term in een volledige zin moeten plaatsen. Men kan er echter van overtuigd zijn dat, waar dit gebeurt, dit niet op vrije fantasie berust maar geheel in overeenstemming is met de manier waarop een woord metterdaad gebruikt wordt.

De vijfde groep behandelt het gebruik van voorzetsels. In het eerste hoofdstuk hebben wij gezien, hoe in een en dezelfde uitdrukking twee voorzetsels onder invloed van het Engels verkeerd gebruikt worden: *Voor over een jaar*.

1. Voor

Nog onlangs hoorde ik: "Die man is *voor* een jaar bij ons op de zaak". Precies zoals dit gezegd werd, zou het moeten betekenen: Hij is "voor de periode van een jaar" in dienst van de zaak. Maar bij navraag bleek, dat de man een jaar *geleden* in dienst was gekomen.

Het Engelse "for", als voorzetsel van tijd, betekent uitsluitend "voor de duur van", terwijl "voor" in het Nederlands over het algemeen de betekenis heeft van "zo lang geleden".

Wij *overdoen* het zelfs vaak en zeggen: "Voor een jaar geleden", hetgeen hetzelfde betekent als "voor een jaar".

Toch is het weer niet zo eenvoudig, want wanneer het *over* een bedoeling gaat, zoals duidelijk blijkt uit het gebruik van de toekomstige tijd, heeft ook het Nederlandse "voor" de betekenis van "voor de tijd — periode — van": "Ik ga voor tien dagen naar Brisbane".

2. Over

Het Engelse voorzetsel "over" heeft dezelfde schrijfwijze — en uitspraak — als het Nederlandse "over". Maar de betekenis is niet dezelfde voor de beide talen.

Ik zal deze ingewikkelde kwestie met behulp van een duidelijk voorbeeld behandelen. In het Nederlands zeggen wij: "Ik hoop *over* tien jaar naar Australië te komen". Maar wanneer nu een Nederlander in Australië zegt: "Ik ben *over* tien jaar hier geweest", dan is dit, geloof ik, onverstaaubar voor een Nederlander in Nederland. Want "over tien jaar" slaat op de toekomst, zoals in het bruiloftsliedje "Over 25 jaar", maar nu gaat de Australische Nederlander dit voor het verleden gebruiken. Hij bedoelt natuurlijk "MEER DAN tien jaar", maar hier denkt de Nederlandse Nederlander in de verste verte niet aan.

Het Engelse "over" is bovendien een voorzetsel van plaats. Op school hadden wij er moeite mee, dit gebruik van "over" niet te verwarren, niet te *konfjoesen*, met het andere voorzetsel "above".

Wat het Nederlands betreft, kan ik hier mijzelf aanhalen. Bijna had ik eens een artikel de deur uit gestuurd met de volgende "vertaling" van twijfelachtig Engels: "De betogingen van pacifisten zijn in ieder geval heel wat netter dan het uitgooien van bommen *over* de hoofden van onschuldige mensen" — "over the heads", of beter: "on the heads".

Men moet ontzettend oppassen wanneer men Nederlands spreekt of schrijft, men weet nooit wat er *over* ons hoofd hangt.

3. In

Iedere taal heeft zijn eigenaardigheden in het gebruik van voorzetsels. Wij Nederlanders spreken van "op school", "op kantoor", "op de W.C.", "op de mijn", ook al werkt men 1.000 meter onder de grond.

Het is menig Nederlander overkomen, dat hij in het Engels sprak van "on school", en dat doet de Engelse toehoorder, die dit letterlijk opvat, denken aan een pannendekker of loodgieter.

Wat het Nederlands betreft, heb ik in feite alleen de uitdrukking gehoord "Hij is *in* de W.C.". Andere taalkundige kwesties ter zijde latend, moeten wij vaststellen dat een Nederlander dit letterlijk op zal vatten, en dan zou er inderdaad een loodgieter aan te pas moeten komen.

Verder gebruiken wij vaak wat in feite het Engelse "in" is waar het Nederlands zou spreken van "binnen", "thuis" of iets dergelijks. Ik had beter moeten weten, toen ik op een van mijn fietstochten ergens aanbelde en aan het dochtertje vroeg: "Is je moeder *in*?" Zij was inderdaad thuis, en was blij dat ik gevolg had gegeven aan haar uitnodiging: "Kom maar eens *in* voor een kop koffie".

Ik was toevallig(?) op tijd, want het bleek dat ze "*in* tien minuten" gingen eten. De bedoeling was echter dat ze "*over*" tien minuten gingen eten, want om *dit* in tien minuten te doen is wel een beetje vlug.

De Nederlandse uitdrukking "*in* tien minuten" kan niettemin IN twee manieren, pardon "op" twee manieren, gebruikt worden, maar dan heeft dit wel twee verschillende betekenissen.

Wanneer men zegt: "Ik ben in tien minuten klaar", betekent dit, dat men tien minuten nodig heeft zich klaar te maken. Maar dan is men tevens "*over*", dat wil zeggen "na", tien minuten klaar.

4. Rond

Wellicht herinnert men zich nog de moeder uit het eerste hoofdstuk, die de kinderen *rond* haar (zich) had? Ik kan niet nagaan, wat voor Engelse uitdrukking hier achter stond — waarschijnlijk was het "the children are around", dus geen voorzetsel. Goed Nederlands is het om te zeggen: "De kinderen zijn om mij heen".

Over het algemeen wordt het Engelse "around" op uniforme manier gebruikt waar de Nederlandse taal allerlei verschillende uitdrukkingen bezigt: "ergens in de buurt", "(overal) in het rond". Het ideaal van Jules Verne, aan wie een reis om de wereld in 80 dagen voor ogen stond, is nu werkelijkheid geworden, en zelfs meer dan dat. Reisbureaus *offer* ons nu een reis die *rond* de wereld gaat.

5. Daar

Een veel gebruikte Engelse uitdrukking is "over there". Nederlanders vertalen dit vaak letterlijk: *over daar*. Dit is natuurlijk niet juist. Het Nederlands laat "over" onvertaald en spreekt van "daar(ginds)". In sommige gevallen is het zelfs beter, als het om vertalen gaat, de Engelse uitdrukking helemaal weg te laten. Bijvoorbeeld "Over there in Canada" zou goed vertaald kunnen worden als "In Canada" — of ook: "in het verre Canada".

Omgekeerd, het lied "Daar bij die molen" zou in het Engels luiden: "Over there near the mill". "Kijk", zei ik, toen ik het weer aan het bestuderen was voor een eventuele fietstocht, "de wolken komen *van daar*". Ik had moeten zeggen: "daar vandaan" of "uit die richting". Het Nederlandse "vandaan" betekent hetzelfde als "daarom", of wij gebruiken het in een opsomming, bijvoorbeeld: "Eerst gingen we naar Canberra, en van daar naar Melbourne".

6. Aan

Een beetje raadselachtig vind ik de manier waarop wij, Nederlanders in een Engels sprekende omgeving, het voorzetsel "aan" zijn gaan gebruiken. Soms is de reden duidelijk, zoals *in*: "aan een party". Dit is een letterlijk overnemen van het Engelse voorzetsel "at", waar het Nederlands taalgebruik voorschrijft: "op (een feestje)".

Wat moeten wij echter denken van uitdrukkingen "Je ligt *aan* de vuile vloer", "Hij viel *aan* de grond", "Van een vuurbal kun je zo'n opdonder krijgen, dat je ligt *aan* de grond", "Deze film heb ik *aan* de televisie gezien", "Ik heb het *aan* de radio, *aan* het nieuws, gehoord".

De meest voor de hand liggende verklaring lijkt mij te zijn, dat het Engelse "on" weergegeven wordt door het enigszins gelijkkluidende Nederlands *aan*. Het proces *on* — *aan* voltrekt zich dan ook in omgekeerde volgorde. Een Nederlandse vader kwam herhaaldelijk voor verrassingen te staan, toen hij zijn kinderen "aan" tafel riep door te zeggen: "Sit *on* the table". Hetgeen de kinderen dan ook letterlijk deden. De vader heeft later *aan* ontdekt, waarom. Goed *aan* hem!

Ook de volgende uitdrukking is slaafs van het Engels overgenomen: "Er is een goede film *aan*" — There is a good film *on*. In het Nederlands zegt men het anders, en laat "on" helemaal weg: "Er draait een goede film in de stad", of: "in die bioscoop". Dit is natuurlijk niet *aan* elk weekend het geval.

Tenslotte valt in dit verband ook nog te melden: "Terwijl de avond *aan* ging . . ." — while the evening went *on*. Dit is onbegrijpelijk Nederlands, aangezien 's avonds alleen het licht *aan* gaat.

7. Achter

Het Nederlandse voorzetsel "achter" wordt uitsluitend in plaatselijke zin gebruikt, terwijl het Engelse "after" zowel "achter" — plaats — als "na" — tijd — kan betekenen. Ook hier komt verwarring en verwisseling uit te voorschijn. "Wij gaan *achter* de koffie in de tuin zitten". Letterlijk betekent dit: De koffie staat op een tafel in de tuin, waar wij achter gaan zitten. In feite dronken wij de koffie binnen en gingen *daarna* in de tuin zitten.

Een vrouw hield een ziekte over *achter* haar tweede kind. Men hoopte dat ze *achter* enkele maanden weer beter zou zijn.

Een telefoongesprek: "Wij eten om 6 uur". — "Goed, dan zie ik je *achter* wel". De vraag is: Waar zal deze confrontatie plaats vinden?

8. Bij

Het Engelse "by" is in klank en vorm bijna gelijk aan het Nederlandse *bij*, maar betekent beslist niet hetzelfde. "Hij is *bij* een auto overreden". Goed, wij weten dus, dat het gebeurd is maar nog niet *door* welk voertuig. Misschien is het *bij* ongeluk gebeurd. Persoonlijk reis ik niet graag *bij* trein, ik *haat* treinen. Ik *luff* fietsen, maar je loopt gevaar dat je door honden gebeten wordt — en 1 hond is al genoeg. De dokter heeft mij immuun gemaakt voor tetanus *bij* injectie.

9. Of

Het is frappant hoe "natuurlijk" de Nederlander alhier het Engelse voorzetsel "of" gebruikt, zelfs en met name in heel gewone Nederlandse uitdrukkingen die een natuurlijke eenheid vormen. "Wil je een kop *of* koffie?"

Als wij flauw willen zijn, kunnen wij ons voor een vreemde keuze gesteld wanen: Wat wil je hebben, een kopje, ofwel koffie? Maar zo'n interpretatie is toch wel een beetje *uit OF plaats*. Toch zou het zo opgevat kunnen worden door iemand, die geen woord *of* Engels kent.

Op de stoep gaan

Belangrijk is de plaats van de voorzetsels. Indien men vindt dat er te veel technisch-taalkundige termen in voorkomen, hoeft men zich daar beslist geen zorgen om te maken. Het komt er op aan, dat men weet waar het om gaat, en dat wij proberen onze Nederlandse taal — *als* wij die spreken — iets meer vrij te houden van Engelse besmetting.

De twee verschijnselen die wij in dit hoofdstuk gaan bespreken, komen hierin met elkaar overeen dat de betreffende woorden wel de vorm hebben van een voorzetsel, maar niet als zodanig gebruikt worden.

De zesde groep behandelt de kwestie van het voorzetsel voor of na het woord.

Een heel duidelijk voorbeeld om aan te tonen waar de fout ligt, is het volgende: Wanneer wij op iemand verolgen zijn, kunnen wij hem naar de maan wensen — de Engelsen hebben hiervoor een meer bovennatuurlijke "plaats". Een iets plattere uitdrukking is: "Je kunt de pot op". Dit is correct Nederlands — en daar gaat het mij om — maar ik heb hier ook horen zeggen: "Je kunt op de pot".

De Nederlandse taal plaatst, wanneer het over een beweging ergens-naar-toe gaat, het voorzetsel *achter* het zelfstandig naamwoord. Het Engels daarentegen maakt geen onderscheid tussen beweging en rust, en plaatst het voorzetsel steeds *voor* het zelfstandig naamwoord. Wij zouden Engels op z'n Nederlands spreken, als wij zouden zeggen: "I walked the hill up".

Het gekozen voorbeeld leent zich niet goed tot nadere uitleg van dit beginsel, daarom nemen wij enkele andere geconstateerde uitdrukkingen:

De ene familie had met de andere familie afgesproken dat zij om vier uur bij hen *op* de stoep zouden *staan*. Een leukerd stelde voor om te zorgen dat men ruim op tijd in de tuin zou zijn en "precies wanneer het vier uur is, *gaan* wij allemaal *op de stoep*". Hier vereist goed Nederlands beslist dat het woordje "op" achter het zelfstandig naamwoord staat: Wij gaan de stoep op — en dan staan wij op de stoep.

Dezelfde fout wordt gemaakt in de volgende zin: "De spelers komen op het veld". Want wanneer wij een beschrijving geven van wat de spelers doen wanneer zij de kleedkamer verlaten en het veld opgaan bij het begin van de wedstrijd, moet het woordje "op" achter "het veld" geplaatst worden: "De spelers komen het veld op". Ik heb deze langademige beschrijving nodig geacht, omdat er omstandigheden denkbaar zijn waarin "De spelers komen op het veld" wel goed Nederlands zou kunnen zijn.

Namelijk, wanneer het niet zozeer gaat over het opkomen van de spelers om de wedstrijd aan te vangen, maar om een ander aspect van de spelers te beschrijven bijvoorbeeld "De spelers kwamen — of: *verschenen* — in oranje truien op het veld".

Gebruik van voorzetsel "uit"

Twee andere gevallen hebben betrekking op het voorzetsel "uit". Een blijkbaar weinig bereisde dame vertelde, dat zij nog nooit "uit Melbourne was geweest". Het was beter Nederlands geweest om te zeggen, ofwel "Ik ben nog nooit Melbourne uit geweest" ofwel — en dit maakt van het geval een geheel ander taalkundig verschijnsel: "Ik ben nog nooit *buiten* Melbourne geweest".

Toen een film heel saai en taai bleek te zijn — een veel voorkomend geval, maar het heeft niets met ons eigenlijke onderwerp te maken — liep een Nederlander "uit de film". Zo werd het in feite gezegd, ofschoon het correcter was geweest te zeggen: "Ik ben de film — bioscoop — uit gelopen".

Overbodig voorzetsel

De zevende groep: overbodig voorzetsel. Verschillende Engelse werkwoorden worden, vooral in de spreektaal, gevolgd door wat op zich een voorzetsel is. Dit mogen wij echter zo maar niet in het Nederlands doen:

1. "Ik heb een lange fietstocht gemaakt en eindigde — tenslotte — op in Blackburn" — I ended up in B. In het Nederlands laten wij dit "op" weg. Het zou zelfs kunnen zijn dat een rasechte Nederlander ons verkeerd verstaat: "Ik eindigde mijn tocht totaal op, dat wil zeggen *doodop* ofwel *moe*, in Blackburn". Het zou overigens in deze context normaler Nederlands zijn om ons *anders* uit te drukken en het woord "eindigen" helemaal niet te gebruiken, bij voorbeeld "... en bleef in B. hangen".

2. "Elke avond vullen wij de flessen weer *op*". Het woordje "op" is zeker in het Nederlands totaal overbodig. Het lijkt mij toe — om er iets dieper op in te gaan — dat "opvullen" gewoonlijk in verband met vaste stoffen gebruikt wordt, bij voorbeeld een kussen opvullen. Een fles die nog niet geheel leeg is, wordt *bijgevuld*.

3. De ene week sluiten zij zaken in tweedehands auto's, de volgende week openen zij weer *op*". Hier is het opnieuw het woordje "op" dat overbodig is.

4. Ook het woordje "uit" kan ons parten spelen. Het Engelse "to help someone out" mag niet woord voor woord in het Nederlands vertaald worden, hoewel de Engelse uitdrukking een iets rijkere associatie heeft dan het Nederlandse "helpen", — namelijk "uit de moeilijkheden helpen".

Wanneer een Nederlander tegen zich hoort zeggen: "Zal ik je eventjes *uithelpen*", dan is hij geneigd dit letterlijk op te vatten, hoewel over het algemeen de omstandigheden waarin dit gezegd wordt het niet zullen toelaten: de auto uit helpen komen.

Er zijn nog enkele andere uitdrukkingen die wij in deze categorie mogen onderbrengen. De Nederlanders hier vragen elkaar wanneer zij zijn *uitgekomen*.

Ik weet niet in hoeverre de uitdrukking "uitkomen" in Nederland algemeen burgerrecht heeft. Het is mij bijgebleven dat ik in het begin van mijn verblijf in Australië deze uitdrukking een beetje ongewoon vond. Niettemin werd de uitdrukking in het vroegere Nederlands-Indië gebruikt voor degenen die "uit Europa waren — over — gekomen", en als zodanig wordt hij, volkomen terecht, nu door de Nederlandse immigrant in Australië gebruikt. Men behoeft dus beslist niet aan het uitkomen van een ei of iets dergelijks te denken.

De uitdrukking *uitproberen* vind ik afschuwelijk Nederlands, maar wellicht is dit onderhand zuiver een kwestie van persoonlijke smaak geworden. Het Engelse "try out" — dat toch wel iets sterker is dan "try" — is evenals het Duitse "ausprobieren" in ieder geval een normaler verschijnsel in de desbetreffende taal dan het Nederlandse(?) "uitproberen".

Men heeft intussen wellicht gemerkt hoe eigenaardig de taal eigenlijk is. In sommige gevallen moet een voorzetsel woord in het Nederlands *achter* het zelfstandig naamwoord komen en in het Engels er *voor*. Maar bij *afnokken* is het precies andersom: knock off. Het is inderdaad moeilijk niet *gemikst op* te raken.

Een kwestie van idioom

Wij zijn nu over de helft, zeker wat het aantal groepen betreft waarin wij de diverse besmette woorden en uitdrukkingen hebben getracht in te delen. Deze indeling in groepen heeft vooral ten doel het de schrijver gemakkelijker te maken om enige orde op zaken te stellen. "Gemakkelijker", zei ik? Soms is het erg moeilijk uit te maken, welke groepen onderscheiden kunnen worden of in welke groep een bepaald woord ondergebracht moet worden. Maar daar heeft de lezer zich niet om te bekommeren, tenzij iemand suggesties in dezen heeft.

Nadat wij reeds drie groepen van fouten op het gebied van voorzetsels — bijwoorden, voorvoegsels — behandeld hebben, acht ik het nodig nog een nieuwe groep in te voeren. Hiermee heb ik in feite de oorspronkelijke zevende groep *OPgesplitst* — groep zeven: overbodig voorzetsel!

Het is frappant hoeveel er over voorzetsels en aanverwante termen te zeggen valt. Niet voor niets geeft de Nederlandse grammatica van Smit-Meijer als reden voor het uiterst korte hoofdstuk over voorzetsels: Het gebruik van voorzetsels is grotendeels een kwestie van idioom.

De achtste groep: *verkeerd "voorzetsel"* — bijwoord.

In onderstaande gevallen gebruiken zowel het Engels als het Nederlands hetzelfde werkwoord, maar het Nederlands gebruikt een ander bijwoord dan het Engels. Althans het zou dit moeten doen, want onder invloed van het Engels gebeurt dit hier vaak niet:

1. Een letterlijk opgetekend stuk conversatie: "Wanneer man en vrouw *aargjoen*, geeft de man vaak *IN*". Aan het Engelse "give in" correspondeert zonder enige twijfel het Nederlandse "toegeven".

2. Een zakenman vertelt over zijn boekhouding: "Ik had een heel systeem opgezet, maar ik heb het nu *WEGgegeven*". De uitdrukking "give away", zoals hij hier in het Nederlands weerspiegeld wordt, is typisch Australische spreektaal. De term wordt echter wel door vele ontwikkelde Australiërs aanvaard. Niettemin zou het algemeen beschaafd Engels "give up" gebruiken, dat dezelfde betekenis en samenstelling heeft als het Nederlandse "opgeven".

Een staaltje hoe dubbelzinnig het Australisch gebruik van "give away" is, levert een zin die ik een dezer dagen hoorde: "When I was twenty I gave the bike away". Bij navraag bleek dit inderdaad te betekenen, dat de persoon in kwestie opgehouden had met fietsen, en niet dat hij *de* fiets had weggegeven aan een ander. Misschien ligt het aan het bepaalde lidwoord, en zou het bezittelijk voornaamwoord de betekenis veranderd hebben — I gave my bike away.

Uit de twee genoemde voorbeelden blijkt ook, dat het over het algemeen niet voldoende is "give away" door "opgeven" te vertalen, te vervangen. Veelal moeten wij, om natuurlijk Nederlands te verkrijgen, een andere formulering gebruiken.

Uiterlijk gelijkend op het Australische "give away" is de correct Engelse uitdrukking "give way". Deze heeft verschillende betekenissen maar hij mag nooit letterlijk in het Nederlands vertaald worden.

Een voorbeeld: "Toen de zware man ging zitten, gaf de stoel — onder

hem — *WEG*". De dichtstbij komende letterlijke vertaling in goed Nederlands is "het begeven". "De stoel begaf het". Andere mogelijke termen zijn: in elkaar zakken, bezwijken.

3. Hoewel ik niet de letterlijke zin heb kunnen opschrijven, hebben wij ook de volgende Australisch-Engelse uitdrukking: *het INGooien*, "to throw it in". Deze term is afkomstig uit de bokssport, waar de "coach" een handdoek de ring in gooide, ten teken dat zijn pupil de strijd opgaf: throw in the towel. De Nederlandse uitdrukking die ten naaste bij hetzelfde weergeeft als genoemde Australische term is: "het *erbij* neergooien".

4. Een eenvoudig maar interessant geval is: "De dokter werd op die avond twee keer *uitgeroepen*". Hierop zou een naïeve Nederlander zich spontaan afvragen: Uitgeroepen tot wat? Tot schutterskoning? Tot prins carnaval? In het Nederlands spreekt men in dit geval van "wegroepen", hetgeen het Engels overigens ook kan doen: "... was called away". De Engelse term voor "uitroepen (tot)" is "proclaim".

5. Nu volgen enkele voorbeelden van een verkeerd voorvoegsel of bijwoord in verband met het werkwoord *brenge*n. Neem de volgende zin: "Tijdens de discussie *bracht* ik het onderwerp *OP*". Dit gebruik van "opbrengen" is geen Nederlands, waar men in deze betekenis spreekt van "ter sprake brengen, naar voren brengen". "Opbrengen" in de betekenis van "opvoeden" is correct Nederlands. Toch heb ik de indruk dat wij dit woord in Australië meer gebruiken dan in Nederland, waar wij het vaak afwisselen met "opvoeden" en "grootbrengen".

6. "Wanneer er een "fete" is, *brenge*n wij zelf de *stuf IN*" — met "stuf(f)" wordt hier "etenswaren" en dergelijke bedoeld, dus niet "gummi". Het Engels drukt zich hier nauwkeuriger uit wat plaats of richting betreft — naar binnen brengen — dan het Nederlands. In een situatie als deze is het natuurlijker Nederlands om een enigszins andere formulering te gebruiken, bijvoorbeeld "meebrengen" — of "meenemen" — of "geven".

7. Met het laatste voorbeeld zijn wij eigenlijk bij een heel ingewikkelde materie terecht gekomen. Hiertoe behoort ook nog het volgende: "Meneer N. had zijn vrouw *UITgebracht* naar de stad om samen met ons te eten". Het is mogelijk dat wij hier te doen hebben met Engels-Nederlands dat gebaseerd is op *verkeerd* begrepen en gesproken Engels! Want het Engels zou hier eerder van "bring in" spreken: "He had brought his wife in with him to the city". Het Engelse "to bring — take — someone out" kan, als de context het toelaat, letterlijk in het Nederlands vertaald worden "iemand mee uitnemen", namelijk om eens een dagje uit te zijn.

Met de laatste twee voorbeelden: "inbrengen", "uitbrengen", zijn wij beland bij een eigenaardigheid van de Engelse taal die zich in het vlakke Nederland niet zo heeft kunnen ontwikkelen, namelijk dat men door middel van voorvoegsels en bijwoorden de richting van een beweging — reizen, gaan — aangeeft: "to go up/down to the school", "to go up/down to town", enzovoort. Maar daar kunnen wij het hier nu niet over hebben.

Misschien zegt U, hetgeen ik inderdaad in een ander verband heb horen zeggen: "Het is heel veel boel". Snapt U, wat wij hier onder moeten verstaan? Zo niet, dan kan ik het toch echt niet nader uitleggen. Denkt U er maar eens een *heleboel* over na. Maar met dit laatste heb ik U waarschijnlijk weer de verkeerde kant op gestuurd. Enfin, beschouwt U het allemaal maar als *BOEL*.

Letterlijke vertalingen van Engelse uitdrukkingen

Tijdens de vrije dagen ben ik er met mijn *bijk* op uitgetrokken en ben bij verschillende kennissen komen *INwaaien*: "Ik kom even *INwippen*". Het was geen uitgesproken *bietsweer*. Wie met de auto een tochtje ging maken, trok naar de *hills* of naar de *boesj*. Wie *IN* bleef, vond het te koud om op de *laun* te *rieleksen*.

De *negende groep* behandelt de letterlijke vertaling van Engelse uitdrukkingen, die echter voor de Nederlander een *andere* betekenis hebben of onverstaanbaar zijn.

Het taalverschijnsel waar wij het nu over gaan hebben, vertoont enige overeenkomst met onze tweede groep. Daar beschouwden wij zuiver Engelse woorden als *loon*, *bil*, *intreden*, *offer(en)*, die heelhuids in ons Nederlands worden overgenomen — *loan*, *bill*, *trade in*, *offer* — zonder dat wij erop letten dat ze daar een heel *andere* betekenis hebben.

Nu gaat het om uitdrukkingen die uit meer dan een woord bestaan. Deze worden letterlijk vertaald, maar hierbij gaat de oorspronkelijke Engelse betekenis verloren. Het gevolg is dat de uitdrukkingen *onverstaanbaar* worden of een *andere* betekenis ontvangen. Om de pret van te voren niet te bederven, blijft een opsomming van deze uitdrukkingen achterwege.

"Achter-kijken"

Kijken achter, voor en na.

1. De nu volgende zin is honderden malen te beluisteren: "Ik zal wel **ACHTER** de kinderen *kijken*". De normale vertaling voor "look after" is "zorgen voor" of, naar gelang van de omstandigheden, "oppassen", "op iets letten". Wat wij er in het Nederland van maken kan in het Engels weergegeven worden met "look behind".

De gewone Nederlander zal *achter-kijken* in letterlijke zin opvatten. Wanneer hij iemand hoort zeggen: "Ik *kijk* goed **ACHTER** mezelf", denkt hij met een goed acrobaat te doen te hebben. Een dame had eens de kleren van een vrijgezel versted — of zullen wij zeggen: nagekeken? — en had daarbij gemerkt dat ze er onverzorgd uitzagen. "Dat komt ervan", zei zij, "als die ongetrouwde mannen niemand hebben die **ACHTER** hun kleren *kijkt*".

Toen ik dit hoorde, dacht ik in mijn wetenschappelijke naïviteit eerst: Ha, weer zo'n geval van dit gebruik van achter-kijken. Pas later drong het tot mij door, wat er *eigenlijk* gezegd was.

Onze vrienden beloven ons, dat zij tijdens onze afwezigheid *achter* ons huis zullen *kijken*. Dat is zeker om te kijken of het kippenhok er nog staat.

Wanneer een stel vrienden een feestje organiseert, belooft een van hen dat hij **ACHTER** het bier zal *kijken*. Die zal dan zijn plezier ook wel op kunnen.

Bij de uitdrukking "achter-kijken" zijn allerlei varianten mogelijk: *Achter* de kinderen *AAN* *kijken*, *NAAR* de kinderen *kijken*. Deze twee uitdrukkingen kunnen natuurlijk ook in hun letterlijke Nederlandse betekenis

verstaan worden, maar dit is klaarblijkelijk meestal niet de bedoeling van de spreker.

In het volgende geval is dit echter wel zo: als vertaling van "De kinderen zijn TV aan het *wotsen*" had ik gegeven: "De kinderen zijn TV aan het *kijken*". Een zeker iemand — ik zal hem maar Janssen noemen — wees mij erop, dat het moest zijn: "De kinderen zijn *naar* de TV aan het *kijken*".

Een van mijn kennissen kijkt dagelijks achter de televisie. Hij is dan ook televisie-reparateur, en kijkt inderdaad meer achter dan voor het scherm.

Op-kijken

2. Een veel gebruikte Engelse uitdrukking is "look forward to", hetgeen in goed Nederlands weergegeven kan worden als "met verlangen uitzien naar". De Nederlandse uitdrukking is dus langer, en wij mogen niet kortweg naar "Je zult er wel *naar uitkijken*". Want "naar iets uitkijken", of "uitzien", heeft in het Nederlands een andere betekenis: naar buiten kijken, rond kijken, zoeken naar, het uiterlijk hebben van. Het is allemaal zo subtiel, dat men er tegen op zou zien deze uitdrukkingen nog te gebruiken.

3. Wij zijn nog niet uitgekeken. "Ik ben *voor* een job aan het **KIJKEN**" — look for a job. Tot goed begrip: "job" schijnt er nu in Nederland wel mee door te kunnen voor iemand die een "baantje" *zoekt*.

Waar het Engels van "kijken — look" spreekt, gebruikt het Nederlands dus "zoeken". Het is mij overkomen dat ik beloofde iets in een woordenboek te zullen **OPKIJKEN**. Wanneer je echter eenmaal bezig bent het "op te *zoeken*", kun je wel eventjes van het boek **OPkijken**.

"Op toe"

Nederlanders die de Engelse zakentaal beheersen, hebben de neiging de volgende drie uitdrukkingen te gebruiken: "VOOR iets *schrijven*, *vragen*, en *sturen*". Wij, Nederlanders, vragen en schrijven *om* iets, terwijl de combinatie "sturen voor" helemaal onnederlands is.

De Engelsman "waits for" iemand, maar wanneer wij in het Nederlands zeggen: "Ik wacht *voor* hem", is dit op zijn best een gekunstelde manier van zeggen dat men in de wachtkamer van een dokter zit en *voor* iemand anders is. De Nederlander wacht nu eenmaal *op* iemand en daar is verder niets aan te doen.

"To be around" is een veel gebruikte Engelse uitdrukking, die wij niet zo maar in het Nederlands kunnen omzetten. Toen ik eens 's morgens bij kennissen op bezoek kwam, was de heer des huizes nog niet op. Na enige tijd werd zoonlief er op uitgestuurd: "Ga eens *kijken*, of *vader al rond is*". Dit kan alleen zin hebben, als vader in een aangrenzende kamer aan een uitgebreide maaltijd zit en bezig is zich "*rond*" te eten.

Onlangs vertelde mij iemand dat zij heel gunstig woonde: "In deze buurt *zijn* allerlei scholen *rond*". Toch had ik daar geen gebouwen van zo'n ongewone structuur gezien. Om op die ronde vader terug te komen: Intussen zat ik *voor* hem te wachten, en was tenslotte helemaal *bij* *mezelf*. Niet, dat ik *op* (bij) andere gelegenheden buiten mezelf kan raken — van woede. Ik zat heel gewoon "*alleen*". Een meer letterlijke vertaling van het Engelse "by oneself" is: op zichzelf zijn.

Zoonlief kwam maar niet terug — ik merk dat ik *OPeindig* met er een verhaal van te maken. De jongen kennende, was ik bang dat hij weer *op toe* iets zou zijn. Het was nu *op toe* mij, terdege op mijn hoede te zijn.

Goed Nederlands eist in deze twee gevallen: de jongen voert iets in zijn schild, is iets van plan. En: Ik moet op mijn hoede zijn, het is mijn taak, plicht om . . . het staat aan mij.

Zoals de twee zinnen met "op toe" eerst waren, *maakten ze geen zin* — dit not make sense.

Het is door de grond gezakt

Het valt niet altijd mee een goede staart*) te krijgen. Waarschijnlijk moet je daarvoor bij de meisjes van stop-een-tijger-in-je-tank zijn. Intussen ben ik een beetje *opzet* geworden. Ben ik niet te streng in het aanwijzen van fouten — ziet voetnoot?

Onlangs hoorde ik een bandje, dat een Nederlander uit Nederland naar zijn familie had gestuurd. In zo'n geval ben ik niet achterdochtig, en was dus verbaasd twee uitdrukkingen te horen, die ik anders als Engels-Nederlands had willen brandmerken:

"Wij kijken veel TV". In het vorige hoofdstuk zei ik, dat wij *naar* iets kijken. Het Nederlands woordenboek geeft echter op "prentjes kijken", hetgeen overeenkomt met "TV kijken".

"Wij hebben een leuke tijd gehad". Dit werd enige keren gezegd. Ook dit had ik als een Engelse uitdrukking willen beschouwen, thuis horend in deze negende groep. En bij nader inzien blijf ik dit ook doen.

Wanneer wij in het Nederlands spreken van "een goede tijd hebben — gehad", slaat dit op een tijdsperiode waarin het zakenleven en de economie er goed voor staan: "Australië maakt nu een goede tijd mee", "De tijden zijn slecht". Het Engelse "We had a good time" moet nog steeds in goed Nederlands worden weergegeven met: "Wij hebben veel plezier gehad", of "Wij hebben leuke dagen/weken gehad". "Wij hebben een prettige vakantie gehad".

Hoe gemakkelijk echter het Engels gebruik van "een goede tijd hebben" wordt overgenomen, is mij gebleken uit een brief van Nederlanders die geen Engels kenden en enkele maanden in Australië waren geweest. Ook zij hadden reeds "een leuke tijd" gehad, waar ongetwijfeld hun familie voor aansprakelijk was, zowel in werkelijke als in taalkundige zin.

Menig Nederlander moet vreemde ideeën hebben over het zedelijk peil van zijn geëmigreerde landgenoot: "Piet is *getrouwd met twee dochters*". In het Engels is men "married TO a wife", hetgeen echter de moeite van het vermelden niet waard is. Het kinder aantal wordt in het Nederlands weergegeven met: "Hij/zij is getrouwd en is vader/moeder van zoveel kinderen".

"Het punt is . . ." hoort men de Nederlander aankondigen. In tegenstelling tot "The point is . . .", verwacht men bij de letterlijke Nederlandse vertaling daarvan te vernemen, niet *wat* dat punt behelst, maar *waar* dat bepaalde punt ligt, of een beschrijving van een aardrijkskundige plaats.

In figuurlijke zin kent het Nederlands wel de uitdrukkingen: "het eerste en tweede punt", en "het punt waar het op aan komt".

Op het randje af verkeerd

Wie op het spitsuur toch behoorlijk kan doorrijden, zegt dat hij *gelukkig* is geweest. Dit is wel zo, maar hoogstwaarschijnlijk bedoelde hij te zeggen, dat hij "geluk heeft" gehad. Het Engelse "to be lucky" wordt in het Nederlands weergegeven met "geluk hebben".

Een andere van het Engels overgenomen uitdrukking, die ook weer op het randje af verkeerd is en door een Nederlander zelfs helemaal verkeerd verstaan wordt, is: Iemand *een hand geven*. De werkelijke bedoeling is in zo'n geval meestal, dat wij "iemand — een handje — willen helpen", en niet dat wij hem de hand willen schudden. De korte uitdrukking "een hand geven" doet mij denken aan een humoristische tekening waarin een dame de genode gasten afgaat met een dienblad dat vol met handen ligt: "Heb ik U al een hand gegeven?"

Als de persoon, die wij een hand willen geven, veraf woont, kunnen wij hem eerst *een ring geven*. Dit wil zeggen, wij bellen hem op. *Ringen* doe je alleen bij vogels, niet bij mensen!

Wanneer de baas op de fabriek *een woord met je wil hebben* is dit geen aanduiding dat "je de zak krijgt". Wat dit laatste betreft, het is goed Nederlands, hoewel het mij wil voorkomen dat Nederlanders deze uitdrukking in Australië meer zijn gaan gebruiken dan in Nederland. Minder goed verstaanbaar is, wanneer je de *zek* krijgt, met andere woorden wanneer ze je *zekken* of *zakken*.

"To have a word with someone" heeft in het Engels een neutrale, onschuldige betekenis. Wij kunnen de uitdrukking niet letterlijk in het Nederlands overnemen. Wanneer wij dit doen, zou dit een bijbetekenis kunnen suggereren, vanwege de uitdrukkingen: "woorden met iemand hebben", "een hartig woordje tot iemand spreken".

Tallose mensen willen gewicht verliezen — "to lose weight". Het is mogelijk dat bij het horen van deze uitdrukking de gedachten van een Nederlander in de richting gaan van een gewicht van een ouderwetse weegschaal, dat men kwijt geraakt zou zijn. De Nederlandse vrouw, en man, probeert "af te vallen".

"Staat voor"

In een van mijn vorige bijdragen ben ik voor een erge fout behoed. Ik had geschreven: "Het woord "hospitaal" *staat* inderdaad voor "ziekenhuis".

Het Engelse "stand for" is een technische term, waarvan de betekenis in de taal filosofie min of meer overeenkomt met "betekenen". Ik heb naderhand enige Nederlanders gevraagd hoe zij bovengenoemde zin verstonden. Allen zeiden: Wanneer je bij een ziekenhuis komt, dan zie je een bord staan voor het gebouw met het woord "hospitaal" erop.

Een terneergeslagen persoon, aan wie alles mislukt was, zei: "Het is allemaal *door de grond gezakt*". Dit was bedoeld als de vertaling van "It all fell through". Toch is deze vertaling niet al te gek, want het Nederlands heeft ook dergelijke uitdrukkingen: "aan iemands verwachtingen de bodem inslaan", "door de grond zakken van schaamte".

In bovenstaand geval waren er heel wat plannen gemaakt, maar: "Het is *allemaal opgeblazen*". Dit was geen kwestie van trots, het was geen opgeblazen persoon, maar "it all blew up".

Als je het goed beschouwt, spreken wij toch maar gek Nederlands. Wie het eenmaal goed door heeft, moet zich zo af en toe de buik vasthouden van het lachen. Toch helpt dit niets. Want wat gebeurt er? De buik blijft er aan zitten, maar intussen "lacht men zich zijn hoofd af".

*) Deze schrijfwijze is niet overdreven. Want hoewel de Nederlandse taal het woord "start" kent, zegt de Nederlander in Australië onder invloed van de Engelse uitspraak iets wat op "staart" lijkt. En zo zal de Nederlander die geen Engels kent, het zeker verstaan.

Vertaling van uitdrukkingen

Nederland staat in de internationale belangstelling wat de godsdienst betreft. Inzake de actuele kwestie van het celibaat vreest een alhier woonachtige Nederlander, dat wanneer de priesters getrouwd zijn, zij zullen *lekker* in de uitoefening van hun taak — they will be lacking, en niet: "leaking". Het is te hopen dat wij op dit punt niet zullen hoeven te spreken van "een lek van de autoriteiten".

De tiende groep is die van de vertaling van Engels idioom.

Het gaat hier om de letterlijke vertaling van Engelse uitdrukkingen die een Nederlander wel juist zal verstaan maar die hem toch enigszins vreemd in de oren zullen klinken.

"Die man heeft een persoonlijke, originele wijze van zich uitdrukken", zal de reactie van de geen Engels kennende Nederlander zijn.

Enkele voorbeelden die duidelijk aan deze omschrijving voldoen, zijn:

1. *Dat is waar genoeg*, of kortweg: *Waar genoeg*. Nu geloof ik wel, dat "het waar genoeg is" dat dit juist opgevat wordt, maar ook dat "het zeker waar is" dat in dezelfde omstandigheid een Nederlander zo iets als "Zeer zeker" zal zeggen.

2. *Dat zal 't doen*. Het Nederlands zou hier zeggen: "Dat is nu wel genoeg", of "Houd nu maar op". Een tweede, verwante betekenis is: "Nu hebben we er genoeg aan gedaan", dat wil zeggen de auto, de machine is weer "gefixt". In dit laatste geval zou een Nederlander ook kunnen zeggen: *Dat zal 't HEM doen*, in plaats van "Dat zal 't hem leveren".

3. Ook het volgende lijkt mij Engels: *Dat scheelt alles*. Dit is bedoeld als een korte vertaling van "That makes all the difference in the world". Ik heb dit ook volledig horen vertalen: *Dit maakt al het verschil in de wereld*. Het Nederlands drukt zich eenvoudiger uit: "Dit maakt heel veel verschil", of iets meer letterlijk: "Dat verandert alles".

Soms kan een enkel woord zo al niet "alles schelen", dan toch een *groot stuk beter* zijn. Een Nederlander zal dit een kleurrijke uitdrukking vinden voor "een heel stuk beter".

Ik ben bijna aan een fout ontsnapt. "Kleurrijk" of "kleurig" is goed Nederlands, maar bijna had ik geschreven "kleurVOL", onder invloed van "colourful". Ik heb er het woordenboek op nagekeken om zeker te zijn hier *niet een fout* te maken. Dat was dus een *vruchtvol* ogenblik — welbested. Is het niet *wondervol*? — wonderlijk.

Zojuist maakt men kennis met een ander veel voorkomend taalverschijnsel: "niet" gevolgd door een zelfstandig naamwoord — *niet een*. Het Nederlands gebruikt hier "geen", dat meer voorkomt dan het Engelse "no".

Aldus zei iemand: "Deze dochter doet ons een plezier, *niet* onderwijzers te worden" — het zal wel "teacher" geweest zijn. Eerlijk waar, dit werd gezegd door eerder genoemde dame die een kwitantie tussen haar "billen" wilde laten stoppen.

Imitatie van taaleigen

Een leuke imitatie van het Engelse taaleigen treft men aan in deze vraag- en antwoordgesprekken: "Heb je de *peper* bij je?" "Ik heb". "Wat ben je toch veel veranderd!" "Ben ik?" "Hij is toch gekomen". "Is hij?" "Wil je er aan denken?" "Ik wil". "Heeft hij het gedaan?" "Hij heeft".

Het Engels, evenals enkele andere talen herhaalt dus dikwijls het werkwoord, terwijl het Nederlands eenvoudig spreekt van "ja" of "is dat werkelijk

zo?" Alleen bij plechtige gelegenheden, zoals bijvoorbeeld een huwelijk, wordt "Ik wil" gezegd.

Een Nederlander die met vakantie in zijn vaderland was, werd er opmerkzaam op gemaakt, dat hij een eigenaardige manier van bevestigen had. Wanneer men hem vroeg: "Kom je op die dag bij ons?" bevestigde hij dit door te zeggen: "Definitief". Dit is het Engelse "definitely", wat vertaald wordt met "zeer zeker, of "beslist".

Om misverstand te voorkomen: Dit was *definitief* niet de Nederlander die in een hotel de serveerster om haar "bil" vroeg.

Het typisch Engelse gebruik van "that is" wordt eveneens slafelijk door de Nederlander overgenomen: "Er zijn hier grote temperatuurverschillen in de zomer, *dat is*". Het Nederlands is echter: "dat wil zeggen", of in dit geval beter: "althans".

Tenslotte een verhaal, dat ik uit de mond van mijn voetverzorger heb opgetekend:

Deze man heeft een stuk land gekocht om er een nieuw huis op te bouwen. Hij heeft het land intussen *geklierd*, maar is wel van plan om later de voorkant dicht te *groeien*. Aan het huis zal een *surgerietje* verbonden zijn, met kleine *tree-tjes* ervoor. Het gehele complex zal maar een *piece-je* van het terrein in beslag nemen.

Splitsen van woorden

Het willekeurige en soms *definitief* ongeoorloofde splitsen van lange woorden geschiedt eveneens onder de invloed van het Engels. Een bespreking van dit unieke verschijnsel heb ik voor deze tiende groep gereserveerd, als zijnde een persoonlijke, vreemde behandeling van het geschreven Nederlands.

1. Soms wordt een woord dat beslist niet lang is, gesplitst "prijs winnaar", "puzzel vriend (in)", terwijl een langer woord aan een stuk geschreven wordt: "verbazingwekkend". Vergelijk: "wereld markten" en "wereldmarkt"; "wereld concurrentie" en "wereldtentoonstelling". Men leest ook over "parel sago" en "sago complex". Is er ook een "parel sago complex"? Dit is korter en minder erg, dan een "minderwaardigheidscomplex".

2. Sommige lange, samengestelde woorden mogen desnoods, en andere moeten zelfs, door een verbindingsstreepje samengevoegd worden. Wanneer men schrijft: "geschenk-bon", kan ik "daar wel mee heen gaan" — to go along with it: er vrede mee nemen — maar waarom schrijft men in hetzelfde stuk: "geschenk abonnement"? De twee woorden in "adspirant emigranten" moeten door een verbindingsstreepje verbonden worden.

3. Totaal ongeoorloofd is het, om een samengesteld woord zoals "overheids uitgaven", "regerings ploeg", "afdelings kampioen" te scheiden. Want hier is een tweede naamval in het spel, en aldus staat men in het spel van de Nederlandse taal duidelijk buitenspel.

Nog erger wordt het, wanneer men de tweede naamvalsuitgang zo maar weglaat: "aanmelding cijfer", "liquiditeit positie". Dit is *definitief "uit"*, dat wil zeggen dit kan beslist niet.

In Melbourne staat een moderne fabriek waarin "machine naaisters" — dat zijn dus vrouwelijke machines — werken aan "het vervaardigen van mannen en jongens zwempakken". Zoals men dit, zoals het geschreven staat, leest, belet niets een ogenblik te denken aan "het vervaardigen van mannen en jongens, in plaats van "mannen- en jongenszwempakken". Dus een in vele opzichten merkwaardige fabriek.

En wat zijn "grote familie bedrijven"? De schrijfwijze suggereert dat het niet alleen "grote familiebedrijven" kunnen zijn, maar ook "bedrijven van grote families".

Ik heb veel, en toch al te kort, over deze eigenaardige spellingswijze gesproken. Deze maakt een vreemde indruk, vooral voor iemand die "goed geverst" is in de Nederlandse taal — who is well versed.

Overnemen van Engelse grammaticale regels

In dit op een na laatste hoofdstuk hebben wij *uitgemist* op enkele uitdrukkingen, die er wel degelijk thuis hoorden. Het is opvallend hoe vaak wij hier "miss out (on)" horen gebruiken, een uitdrukking die ternauwernood een plaats vindt in het woordenboek. Het typische is dat wij *uitmissen* OP niet simpelweg kunnen verkorten tot "missen".

"De krantenjongen heeft deze week *uitgemist* op zijn geld" moet in normaal Nederlands zoiets worden als "... heeft deze week zijn geld niet gekregen", of "... is zijn geld misgelopen". "Het zou jammer zijn als U *uitmiste*" zou bijvoorbeeld door een Nederlander geformuleerd worden als: "Het zou jammer zijn als U niet kon komen".

Iets dergelijks is het geval met *finden* of *uitvinden*. Als wij iemand horen zeggen: "Ik zal proberen het *uit te vinden*", denken wij er in Australië geen ogenblik aan met een uitvindingsgenie te doen te hebben. Maar dan eist normaal Nederlands: "Ik zal proberen het uit te zoeken", of "er achter te komen". Het Nederlands let dus meer op het zoeken zelf, terwijl het Engels meer het resultaat van dit zoeken op het oog heeft, het vinden of gevonden hebben van de oplossing.

De elfde groep behandelt: *Het overnemen van Engelse grammaticale regels.*

Wij plaatsen ons *nog stil* op het standpunt van de — Nederlandse — toehoorder. Heel algemeen gesproken wijken de Engelse taalregels natuurlijk op verschillende punten af van de Nederlandse regels, maar wanneer wij de twee *opmiks*en ontstaat er slechts een technische fout die voor de gemiddelde Nederlander niet merkbaar is.

Alleen degene, die zowel goed Engels als goed Nederlands kent, die dus *wel geverst* is in deze talen, en een neus heeft voor dergelijke dingen, zal er zich aan ergeren en zich zelf het leven moeilijk maken.

Onze allereerste bijdrage behandelde een zin met een stuk of zeven fouten: "Ik heb nu geleefd in Australië voor over een jaar". — Intussen ben ik hier nu voor bijna twee *jaren*. Maar dit bedoel ik niet: Toen ik hier — voor — twee *jaar* geleden kwam, was het niet de beloofing dat dit slechts "voor twee jaar" zou zijn.

In een geval als dit gebruikt het Nederlands echter de tegenwoordige tijd: "Ik *ben* nu meer dan een jaar in Australië". Maar vroeger *ben* ik een jaar in Portugal *geweest*.

Vanmiddag "zag" ik een bezoeker uit Nederland, en *heb* zelfs nog met hem "gesproken". Eerst vreesde ik dat hij niet thuis was, maar opeens *zag* ik hem — in de kamer zitten. Zo iemand die kersvers uit Nederland — over — komt is voor mij een deskundige.

Wat betreft de ongeduldige vader die tevergeefs zijn zoon tot de orde

roept met "Hoor je me", suggereerde hij dat men in Nederland zou zeggen: "Heb je me gehoord (verstaan)?"

Een veel voorkomende fout is, dat wij het Engels gebruik van de onvoltooid verleden tijd overnemen. Het is moeilijk regels te geven *) en wij moeten niet al te kritisch zijn. Een duidelijk voorbeeld van een fout in deze maken wij in de manier waarop wij vragen, wanneer iemand van een reis is teruggekeerd: "Wanneer kwam hij terug?" Hier hadden wij de voltooid verleden tijd moeten gebruiken: "Wanneer *is* hij teruggekomen?"

Het zou ook te verwachten zijn, dat wij *is* zeggen in plaats van "wordt", omdat het Engelse "is" soms de betekenis heeft van het Nederlandse "wordt". Het enige voorbeeld komt uit mijn eigen mond. Iemand vroeg mij wat een retraite was, en ik legde uit: "Een retraite *is* gegeven door een ervaren priester". Dit staat duidelijk onder invloed van "A retreat is — always — given by ...".

Veel te beluisteren is ook: *Schaam jeZELF*. Dit staat onder invloed van "Be ashamed of yourself". Wie deze fout maakt, hoeft zichZELF er niet voor te schamen. Maar het Nederlands luidt: "Schaam je", hoewel een "Hollander" zegt: "Schaam je eigen".

Ik wijs hier even op de omgekeerde fout die een Nederlander maakt wanneer hij Engels spreekt: "I must shave *myself*". De Nederlander scheert *zich*, maar de Engelsman "shaves".

Een deskundige in de Nederlandse taal drukte zich als volgt uit: "Mijn dochter beheerste toen het Engels beter dan ik *deed*". Mis! Dit "deed" hoort er niet in, dit is overgenomen van het Engels, dat er in zo'n geval graag een werkwoord bij plaatst. Het Nederlands is: "... beter dan ik".

Een andere Engelse constructie is: "Dit gebeurt veel in Australië. *Meer* zo dan in Nederland". Het is natuurlijker Nederlands het zo te formuleren: "Dit komt in Australië meer voor dan in Nederland".

Gebruik van meervoud

Evenals verscheidene andere talen gebruikt het Engels graag het meervoud wanneer het *in werkelijkheid* over meerderen gaat, "meer zo" dan in het Nederlands. Toch heb ik de indruk dat wij, Nederlanders, hier niet vaak in deze val trappen. De man die "They laugh their *heads off*" vertaalde, maakte er spontaan van: "Ze lachen zich het *hoofd* af". De Nederlander die dit onlangs gedaan heeft, ligt nu in het "hospitaal" en moet door de *neus betalen*.

Een voorbeeld van een fout op dit gebied, die ik zelf bijna gemaakt had, is: "*de groepEN* 5—7", maar veranderde dit in het iets correctere Nederlands: "*groep* 5—7".

Het moet echter verleidelijk zijn om niet te zeggen: "twee jaren", waar het Nederlands spreekt van "twee jaar". Vergelijk: "twee maand", maar niet: "twee week" of "twee dag", maar wel weer "twee uur".

Een interessante denkmutatatie werd geobserveerd in het volgende vraag- en antwoordgesprek: "Waar is je bril?" "*Ze zijn in de auto*". Dit kwam van de "interferentie" van het Engelse woord voor "bril", dat de meervoudsvorm heeft: "spectacles".

Een andere eigenschap van het Engels is dat het, in tegenstelling tot het Nederlands, de vergrotende trap gebruikt wanneer slechts twee zaken met elkaar vergeleken worden. Vlug een voorbeeld — en dat is tevens het

enige vergrijp in deze, dat ik geconstateerd heb. En dan nog omdat ik per se iets wilde ontdekken:

Twee buurvrouwen hadden ieder een taart gebakken en daarna met elkaar geruild, want "ik vond haar taart lekkerder en zij de mijne".

Dit is de vertaling van uitstekend Engels — misschien van: "I preferred" — hoewel ik geloof dat een Nederlandse vrouw zou gezegd hebben: "Ik vond haar taart 't lekkerST", of toch: "I vond haar taart lekkerDER dan de mijne".

Wat ook voorkomt, is dat wij de vergrotende trap vormen volgens de Engelse gewoonte, die bij lange woorden "more" gebruikt. Meer dan eens hoorde ik zeggen: "meer interessant", hoewel het Nederlands uitsluitend "interessanter" gebruikt.

Hier volgt weer nader nieuws over mijn in het vorige hoofdstuk vermelde voetverzorger:

Het *surgerietje* bleek voorlopig niet nodig te zijn, en ze hebben het nu in een "bungalow" gemaakt — "made, turned it into . . ." —

De twee jongens die de familie onlangs *gefosterd* heeft, kunnen daar nu *uit slapen*. Omdat ze in deze "sleep-out" liggen, ver van het rumoer van de andere kinderen, komt het herhaaldelijk voor dat de jongens 's morgens *inslapen*.

Dit on-Nederlands gebruik van "uitslapen" heb ik nog niet in werkelijkheid gehoord. Maar zou het te verwonderen zijn? Daarentegen wordt "inslapen" in de betekenis van het Nederlandse "uitslapen" dikwijls gehoord.

Zijn vrouw is zo bezorgd over haar pleegkinderen, dat zij van hun gezamenlijke auto-ritten kan vertellen: "In een zekere *weg drijf* ik met mijn man mee". Deze zin berust niet op fantasie; het is de vertaling van niet erg goed Engels: "In a certain way, I drive with my husband".

Omdat veel auto-ongelukken dichtbij huis gebeuren, was die "zekere *weg waarin*" de vrouw als het ware samen met haar man de auto stuurde, de *slopende rood* — "sloping road" — die bij hun "plaats" uitkomt. Dit is ongetwijfeld een slopende bezigheid. En ik hoor al zeggen: "Das raait".

*) Voor een uitstekend overzicht van de verschillen tussen het Engels en het Nederlands kan men met vrucht raadplegen: ENGELSE SPRAAKKUNST. Prismaboeken nr. 490. Het zaakregister bevat vele verwijzingen: "Verschil met Nederlands".

Andere opbouw van een zin in het Engels

Deze twaalfde en laatste groep behandelt Nederlands met de volgorde van het Engels.

Het Nederlands bouwt een zin anders op dan het Engels. Er is geen verschil in een elementaire zin als: "Ik koop een fiets" — "I buy a bicycle". Het wordt al anders met: "IK HEB een fiets gekocht" — "I HAVE bought a bike", en met: "TOEN ik de fiets kocht (gekocht had)" — "WHEN I (had) bought the bike". Men zou bijna zeggen dat het Engels "logischer" is.

Na deze saaie inleiding volgt nu een voorbeeld van een *miks-op*: "Toen ik gekocht had de fiets, ben ik geweest naar Ballarat." Een zodanig gestructureerde zin heb ik inderdaad horen zeggen.

De technische hulpmiddelen, zoals bijvoorbeeld een bandopname-apparaat, ontbreken me om veel voorbeelden te hebben kunnen verzamelen. Toch hoort men verschillende keren heel typische zinswendingen, meestal in samengestelde zinnen, zoals: "Toen hij gedaan had het werk . . ." en "Je voelt dat die man IS een vader."

Dit gebeurt dan vooral, wanneer men heen en weer *drift* tussen het Engels en het Nederlands. Ja, dit *switsen* heeft nare gevolgen.

Als ik me goed herinner, heb ik zo iets gehoord als: "Wanneer ze sluiten de fabriek op Zaterdagmiddag". Dit komt natuurlijk van het letterlijk "overzetten" van het Engels in het Nederlands, maar hier speelt nog een andere factor mee:

Behalve het tot nu toe besproken aanhouden van de Engelse volgorde: (hele) werkwoord — lijdend voorwerp, hebben wij ook nog de volgorde van plaatsbepaling en tijdsbepaling.

Ik moet weer mijn toevlucht nemen tot onze rijke openingszin: "Ik heb nu geleefd in Australië voor over een jaar."

Op school hebben wij geleerd dat het Engels eerst de plaats noemt, en dan de tijd: "I was in Sydney yesterday". In het Nederlands is het precies andersom: "Ik ben gisteren in Sydney geweest".

Zowel op dit punt, als op enkele andere die nog subtieler zijn, moeten velen fouten maken.

Tot slot enkele voorbeelden die weer uit het volle leven gegrepen zijn. Er zijn verschillende *wegen* van vissen — ways, dus: manieren of wijzen.

Je kunt vanaf een *ro(c)k* in zee vissen. Ik ken iemand die een stuk rots — rock — optilt en daar zijn hengel onder legt. Maar je kunt ook met een boot de zee opgaan. Een enthousiast visser die dit laatste gedaan had, vertelde — en ik geef zijn woorden letterlijk weer: "Wanneer de wind is gunstig, je vangt een heleboel vis."

Een Nederlander zou dit bijna niet verstaan, want hij denkt met twee zinnen te doen te hebben. Het wordt allemaal duidelijk wanneer men in het

Engels denkt: "When the wind is favourable, you'll catch a lot of fish".

Wij krijgen hier niet veel sokker*) te zien. Onlangs waren wij met een groepje naar een voetbalwedstrijd op de televisie aan het kijken. Een speler miste een opgelegde kans, waarop een van de kijkers wanhopig uitriep: "Toen de bal kwam voor de goal, die man had hem voor het inleggen."

De menigte, die een doelpunt verwachtte, was al beginnen te tsjieren (cheer).

Een zin die op velerlei wijze Engels aandoet, is tenslotte: "Wanneer het is stinkend hot, ik suffokeer bijna".

Dit doet, taalkundig gesproken, de deur dicht.

*) De Engelse benaming "soccer" voor ons Nederlandse voetbal stamt uit de vorige eeuw, toen de eerste Engelse voetbalclubs, als onderscheiding van rugby, zich gingen organiseren in een "football association". Dit werd afgekort tot "assoc", en vandaar "soccer".